

Vergaderjaar 2022–2023

27 830

Materieelprojecten

Nr. 375

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 oktober 2022

Inleiding

Met deze brief informeer ik u over de behoeftestelling van het project «Vervanging (Very) *Short Range Air Defence* ((V)SHORAD)». Deze vormt een onderdeel van de versterking van de Grondgebonden Lucht- en Raketverdediging (GLRV), zoals aangekondigd in de Defensienota 2022.¹

Defensie beschikt over diverse wapensystemen voor lucht- en raketverdediging, waaronder systemen tegen dreigingen op zeer korte afstand. Versterking van de huidige lucht- en raketverdedigingscapaciteit is een belangrijke stap in de modernisering en versterking van de krijgsmacht. Deze vervanging draagt – in lijn met Defensienota 2022 – bij aan de nationale en internationale versterking van de *Integrated Air and Missile Defence*-capaciteiten, ter verdediging en bescherming van onze mensen, eenheden en vitale objecten. Dit stelt Nederland in staat een robuustere luchtverdedigingsbijdrage te leveren aan de EU en de NAVO.

Met een combinatie van vervangende *short range* luchtverdedigingssystemen en de vervangende *medium range* (MRAD)² capaciteiten groeit de *air defence* capaciteit van de Landmacht van één naar twee identieke luchtverdedigingsbatterijen. Hiermee beschikken de 13e gemotoriseerde brigade en de 43e gemechaniseerde brigade ieder weer over een *dedicated ground based air defence* (GBAD) eenheid. Dit geeft verdere invulling aan de eisen die de NAVO aan de gevechtsbrigades stelt en is een significante stap in de versterking van onze nationale grondgebonden luchtverdediging.³

¹ Kamerstuk 36 124, nr. 1.

² Kamerstuk 27 380, nr. 359.

³ Kamerstuk 28 676, nr. 347.

Behoeft

Huidige capaciteit

VSHORAD is ingedeeld bij het Defensie Grondgebonden Luchtverdedigingscommando (DGLC) van het Commando Landstrijdkrachten. De huidige VSHORAD-capaciteit bestaat uit Fennek voertuigen met daarop een lanceerinstallatie die Stinger raketten met een bereik van enkele kilometers kan afvuren. De operationele relevantie van de huidige capaciteit tegen moderne luchtdreigingen neemt af. De systemen kennen bovendien in toenemende mate technische beperkingen en naderen daardoor het einde van de technische en operationele levensduur.

De bestaande capaciteit is in 2006 in gebruik genomen als onderdeel van het *Army Ground Based Air Defence System* (AGBADS). AGBADS omvat naast (V)SHORAD ook *Medium Range Air Defense* (MRAD) capaciteit en sensoren.

Binnen het concept van de gelaagde en geïntegreerde luchtverdediging beschikt het DGLC, naast *short* en *medium range* capaciteiten, ook over Patriot capaciteit voor luchtverdediging op grotere afstand en tegen ballistische raketten, evenals *Counter-Unmanned Aircraft Systems* (UAS)-capaciteit tegen kleine drones.

Ter bescherming van de lichte infanterie-eenheden behouden de 11^e luchtmobiele brigade en mariniers de draagbare Stinger capaciteit.⁴ Het geheel van capaciteiten vormt een geïntegreerde en aaneengesloten verdedigingsketen van systemen tegen de verschillende soorten dreigingen vanuit de lucht.

Vervangende capaciteit

Recente conflicten, waaronder de Russische invasie in Oekraïne, laten zien dat vliegende sensoren en wapens op grotere afstanden en hoogtes worden ingezet. Het is operationeel noodzakelijk om de huidige gemotoriseerde *very short range* middelen (met een maximaal bereik van enkele kilometers) te vervangen door SHORAD-middelen die een significant groter bereik hebben.

Een SHORAD-wapenplatform bestaat uit vier hoofdcomponenten: een dragend voertuig, de raketten, de radar en IT (informatietechnologie ten behoeve van *command & control* van het wapensysteem).

Het wapenplatform kan zelfstandig of in eenheidsverband (een zogeheten *fire unit*) met meerdere SHORAD-systemen optreden. Ieder SHORAD peloton bestaat uit vier mobiele lanceersystemen, een commandopost-voertuig voor vuurleiding en commandovoering, evenals logistieke voertuigen voor onder andere opvoer van munitie.

Met dit project verwerft Defensie 20 wapenplatforms, gedimensioneerd op vier operationele luchtverdedigingspelotons en systemen voor opleiden en trainen (O&T) en logistieke reserve. Binnen dit project wordt ook de bijbehorende inzetvoorraad luchtdoelraketten verworven, richting de benodigde voorraad voor de eerste hoofdtaak en gebaseerd op 60% van de NAVO-norm. Daarmee groeit de capaciteit van één naar twee identieke luchtverdedigingsbatterijen. Elke batterij bestaat uit twee SHORAD-pelotons en één MRAD-peloton, die via een beveiligde

⁴ Levensduurverlenging Stinger: Kamerstuk 27 830, nr. 374.

verbinding gekoppeld zijn aan de nieuwe Multi Missie Radar (MMR).⁵ Deze grondgebonden radar van Thales Nederland stroomt vanaf 2023 bij de Krijgsmacht in.

De radars creëren een samengesteld overzicht van dreigingen in de lucht. De wapensysteemgebonden-IT voor *command & control* biedt deze grote hoeveelheid informatie overzichtelijk aan en ondersteunt onze militairen in de besluitvorming omtrent de inzet van het luchtverdedigingssysteem. De daadwerkelijke bestrijding van luchtdoelen blijft onder betekenisvolle menselijke controle.

Met de combinatie SHORAD en MRAD kan een luchtverdedigingsbatterij klokronde, 360° rondom en onder alle weersomstandigheden bescherming bieden aan mensen, eenheden en vitale objecten. Deze *ground based air defence* eenheid biedt bescherming tegen aanvallen van vliegtuigen, helikopters, grotere drones, ingezette bewapening zoals *loitering* munitie⁶ en kruisraketten.

De toekomstige luchtverdedigingsbatterij met zowel SHORAD als MRAD moet als één geheel kunnen optreden. Onderlinge interoperabiliteit tussen sensoren en effectoren is hierbij cruciaal. Daarom brengt Defensie in 2023 beide projecten, zowel voor vervanging van de *short range* als voor de *medium range* luchtverdedigingscapaciteiten, onder in één gecombineerd programma.

Internationale Samenwerking

Luchtverdediging is meer doelmatig en doeltreffend wanneer verschillende systemen, nationaal en internationaal, geïntegreerd worden ingezet. Daarvoor heeft de NAVO *Integrated Air and Missile Defence* (IAMD) als structuur ingericht voor samenwerking en interoperabiliteit.

Tegen de achtergrond van de verslechterde veiligheidssituatie moderniseren diverse landen hun luchtverdedigingscapaciteiten, waaronder de SHORAD-capaciteit. Speciale aandacht gaat dan ook uit naar de ontwikkelingen bij de strategische partners van Nederland. Bij voorkeur sluit Nederland aan bij een bestaande Europese gebruikersgroep met moderne MOTS-capaciteiten.

Verscheidene Europese landen, waaronder Nederland, hebben hun krachten gebundeld zodat de Europese pilaar van de grondgebonden luchtverdediging binnen de NAVO wordt verstevigd. Om deze versterking te faciliteren zijn in oktober 2020 onder regie van NAVO de *Letter of Intent* (LoI) «Modular GBAD»⁷ en in oktober 2022 op initiatief van Duitsland de LoI voor het «European Sky Shield Initiative» (ESSI)⁸ getekend.

Overige aspecten

Het project «Vervanging (V)SHORAD» voorziet in nieuwe voertuigen, sensoren, munitie en IT (inclusief simulatie) voor zowel inzet als gereedstelling. De gerelateerde materieellogistiek, instandhouding, opleidingen

⁵ Kamerstuk 27 830, nr. 161.

⁶ *Loitering* munitie kan langere tijd passief boven een doelwit blijven zweven en vervolgens actief aanvallen na detectie van een doelwit.

⁷ *Letter of Intent Concerning Cooperation on the Acquisition and Fielding of a Modular Solution for Very Short Range, Short Range and Medium Range Ground Based Air Defence Capabilities.*

⁸ *Letter of Intent Concerning the strengthening of the European Pillar in NATO's Integrated Air and Missile Defence (IAMD) through the European Sky Shield Initiative.*

en de infrastructurele consequenties voor simulatie en stalling worden eveneens in dit project gerealiseerd.

Relatie met andere projecten

Voor twee operationele luchtverdedigingsbatterijen worden de Multi Missie Radars (MMR) van Thales Nederland in het project «C-RAM en Class-1 UAV detectiecapaciteit»⁹ en de luchtverdedigingssystemen voor de middellange afstand in het project «Vervanging Medium Range Air Defence (interceptiecapaciteit)»¹⁰ gerealiseerd.

De ondersteunende voertuigen en een deel van de algemene commandovoerings-IT van het SHORAD-peloton worden geleverd vanuit het programma «Defensiebrede Vervanging Operationele Wielvoertuigen (DVOW)»¹¹, het project «Boxer Groot Pantserwielvoertuig»¹² en lopende IT-projecten waaronder FOXTROT¹³. Dit bevordert materiële familie-vorming binnen Defensie.

Duurzaamheid

Dit project voorziet erin dat meer dan nu gereedstelling gesimuleerd kan plaatsvinden. Intensiever gebruik van simulatie om het luchtverdedigingspersoneel doelmatig en doeltreffend op te leiden en te trainen draagt niet alleen bij aan de operationele gereedheid van eenheden, maar ook aan duurzaamheid en het beperken van de milieubelasting.

Daarom worden meer hoogtechnologische simulatiesystemen aangeschaft, waaronder *classroom simulators* en *embedded* simulatie waarmee onze militairen in de eigen SHORAD-wapenplatforms realistisch kunnen trainen.

Verwervingsstrategie

Bij het formuleren van de eisen voor SHORAD heeft Defensie er voor gekozen om zoveel mogelijk «van de plank» (*Military off the Shelf*: MOTS) te verwerven. Zo wordt voorkomen dat een leverancier grote aanpassingen moet doen aan een bestaande oplossing en een systeem ontwikkelt dat voor Nederland uniek is en waardoor de interoperabiliteit mogelijk wordt belemmerd. Defensie wil het project uitvoeren met concurrentiestelling tussen geselecteerde partijen die moeten voldoen aan strenge beveiligingseisen. Daarbij doet Defensie een beroep op de Aanbestedingswet op Defensie- en Veiligheidsgebied (ADV).

Financiële aspecten

Met het project «Vervanging (V)SHORAD» is een investering gemoeid tussen de DMP-grenzen van € 1 miljard en € 2,5 miljard (prijspeil 2022). Deze investering komt in de periode 2026 tot en met 2030 ten laste van het investeringsbudget van Defensie. De commercieel vertrouwelijke bijlage (kenmerk BS2022022869) bevat nadere financiële informatie¹⁴.

⁹ Kamerstuk 27 830, nr. 161.

¹⁰ Kamerstuk 27 830, nr. 359.

¹¹ Kamerstuk 27 830, nr. 356.

¹² Kamerstuk 26 396, nr. 63.

¹³ Kamerstukken 33 279, nr. 29 en Kamerstuk 27 830, nr. 316.

¹⁴ Ter vertrouwelijke inzage gelegd, alleen voor de leden, bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Risico's

De markt laat zien dat levertijden oplopen en prijzen toenemen. Daarom is snelle realisatie van dit project belangrijk. Voor dit project is een risicobeoordeling gemaakt en zijn beheersmaatregelen getroffen. Binnen de projectbegroting is een risicoreservering opgenomen om de onderkende risico's te dragen, zoals nader toegelicht in de vertrouwelijke bijlage. De voornaamste risico's hebben betrekking op productvolwassenheid, doorlooptijd, prijsverhogingen en projectcapaciteit. In de B-fase wordt de mitigatie van de onderkende risico's verder uitgewerkt.

Vooruitblik

Het project wordt uitgevoerd in de periode 2022 tot en met 2030. Om de onderlinge interoperabiliteit te waarborgen zijn de eerste deelleveringen zo snel mogelijk na de instroom van MRAD voorzien.

Ik zal uw Kamer in 2023 met een B-brief informeren over het resultaat van de onderzoeksfase. Omdat (combinaties van) MOTS-producten worden verworven is een C-fase niet van toepassing en ontvangt u na de B-brief een D-brief.

Verder wordt uw Kamer via de begroting van het Defensiematerieelbegrotingsfonds, het jaarverslag en het Defensieprojectenoverzicht over de voortgang van dit project geïnformeerd.

De Staatssecretaris van Defensie,
C.A. van der Maat